

## **Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia**

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ  
Theologiæ

**Thomas <von Aquin, Heiliger>**

**Venetiis, 1593**

4 Vtrum tristitia sit causa delectationis.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

## QVAEST. XXXII.

homo desiderat cognoscere aliquid totū & pfectū. Cū ergo aliqua non poterunt apprehēdi totā simul, delectat in his transmutatio, ut unum transeat, & alterum succedat, & sic totū sentiatur. unde Aug. dicit in 4. Confess.\* Nō uis vtiq; stare syllabā, sed trāslolare, ut aliq; ueniant, & totū audias: ita semper oīa, ex quibus unum aliquid constat, & nō sunt oīa simul, plus delectat oīa, q̄ singula, si possint sentirī oīa. Si ergo sit aliqua res, cuius natura sit intransmutabilis, & non possit in ea fieri excessus naturalis habitudinis per cōtinuationē delectabilis, & quā possit totum suum delectabile simul intueri, nō erit ei trāslutatio delectabilis: & q̄tū aliquā delectatiōes plus ad hoc accedit, tātō plus continuari possunt.

A D P R I M U M ergo dicendum, q̄ id quod mouet, eti nō nondum habeat perfēcte id, ad quod mouetur, incipit tamen iam aliquid habere eius, ad quod mouetur: & secundum hoc ipse motus habet aliqd de lectionis, deficit tamē a delectationis perfectione: nam perfectiores delectatiōes sunt in rebus immobilibus. Motus etiam efficitur delectabilis inquitū per ipsum sit aliquid conueniens, quod prius cōueniens non erat, uel desinit esse, ut supra dictum est.\*

A D S E C U N D U M dicendum, quid motus labore & lasitudinem inducit, secundum quod transcendent habitudinem naturalem: sic autem motus non est delectabilis, sed secundum quod remouentur contraria habitudinis naturalis.

A D T E R T I U M dicendum, quid id quod est consuetum, efficitur delectabile, in quantum efficitur naturale, nam consuetudo est quasi altera natura. Motus autem est delectabilis, non quidem quo receditur a consuetudine, sed magis secundum q̄ per ipsum impeditur corruptio naturalis habitudinis, quā posset prouenire ex assiduitate alicuius operationis. Et sic ex eadem causa conaturalitas efficitur consuetudo delectabilis, & motus.

## ARTICVLVS III.

Vtrum spes & memoria sint causa delectationis.

A D T E R T I U M sic proceditur. Videtur, q̄ memoria & spes non sint causa delectationis. Delectatio n. est de bono presenti, ut Damas. dicit.\* sed memoria & spes sunt de absenti, est enim memoria præteriorum, spes uero futurorum. ergo memoria & spes non sunt causa delectationis.

¶ 2 Præt. Idē nō est causa contrariorū: sed spes est cā afflictionis, dicitur. n. Proverb. 14. Spes q̄ differtur, affligit animam. ergo spes non est causa delectatiōis.

¶ 3 Præt. Sicut spes cōuenit cum delectatione in eo,

quod est de bono: ita ēt & concupiscentia & amor.

non ergo magis debet assignari spes causa delectationis, quā concupiscentia, uel amor.

SED CONTRA est, quod dī R. 12. Spe gaudētes. & in psal. 76. Memor fui Dei, & delectatus sum.

R E S P O N. Dicendum, q̄ delectatio causatur ex pfectia boni conuenientis, secundum quod sēnt, uel qualitercumq; percipitur. Est autem quid pfectus, nobis dupliciter, Vno modo, secundum cognitionē, prout. s. cognitum est in cognoscēte secundum suā similitudinē. Alio mō, secundum rem, prout. s. unū alteri realiter coniungitur uel actu, del potētia secūdum quēcunq; coniunctionis modum. Et quia maior est coniunctio līm rem, quā secundum similitudinē, quā est coniunctio cognitionis, itē maior est delectatio, quā fit per sensum, qui requirit pfectiā

rei sensibilis. Secundum autem gradum tenet delectatio spes, in qua non solum est delectabilis coniunctio secundum apprehensionem, sed etiam secundū facultatem, uel possibilitem adipiscendi bonum, q̄tū delectat. Tertiū autē gradū tenet delectatio memoriae, quā hēt solam cōiunctionē apprehensionis.

A D P R I M U M ergo dicendum, quid spes & memoria sunt quidem eorum, quē sūt simpliciter absentia, quā tamen secundum quid sunt pfectantia, uel secundum apprehensionem solam, uel secundū apprehensionē & facultatem, ad minus afficiatam.

A D S E C U N D U M Dicendum, quod nihil prohibet idem secundum diuersa, esse causam contrariorum. Sic igitur spes, inquantum habet pfectantem estimationem boni futuri, delectationem causat: inquantum autem caret pfectantia eius, causat affectionem.

A D T E R T I U M Dicendum, quid amor & concupiscentia delectationem causat: Omne enim amatum fit delectabile amanti, eo q̄ amor est quādam unio, uel connaturalitas amantis ad amatū. Similiter etiam omne concupitum est delectabile concupiscenti, cum concupiscentia sit pfective appetitus delectationis: sed tamen spes, inquantum importat quandam certitudinem realis pfectantia boni delectantis, quam non importat nec amor, nec concupiscentia, magis ponitur causa delectationis, quam illa, & similiter magis quam memoria, quā est de coquod iam transit.

## ARTICVLVS IIII.

Vtrum tristitia sit causa delectationis.

A D Q U A R T U M sic proceditur. Vr̄, q̄ tristitia nō sit causa delectationis. Contrarium. n. non est causa contrarii: sed tristitia contrariatur delectationi. ergo non est causa delectationis.

¶ 2 Præt. Contrariorū contrarii sunt effectus: sed delectabili memorata sunt cā delectationis: ergo tristitia memorata sūt causa doloris, & nō delectatiōis.

¶ 3 Præt. Sicut se habet tristitia ad delectationē, ita odium ad amorem: sed odium non est cā amoris, sed magis econuerfo, ut supra dictum est.\* ergo tristitia nou est causa delectationis.

SED CONTRA est, q̄ in Psal. 41. dicitur, Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Per panem aut̄ refectio delectationis intelligitur. ergo lacryme, quā ex tristitia oriuntur, p̄n̄t esse delectationis cā.

R E S P O N. Dicendum, quid tristitia p̄t dupliciter considerari. Vno mō, secundum quod est in actu. Alio modo, secundum quod est in memoria, & utroque mō tristitia potest esse delectationis causa. Tristitia quidem in actu existens est causa delectationis inquantum facit memoriā rei dilectā, de cuius absentia aliquis tristatur, & tamen de sola eius apprehensione delectatur. Memoria autem tristitiae fit cā delectationis, propter subsequentem euasionem, nam carere malo accipitur in rōne boni, vñ secundū quod hō apprehendit se euasisse ab aliquibus tristibus & dolorosis, accrescit ei gaudiī materia, secundū quod Aug. dicit 22. de Ciui. Dei.\* Quod seplētī tristium meminimus, & sanidolorū sine dolore, & inde amplius leti & grati sumus. Et in 8. Conf. dicit †, Quidquā maius fuit periculum in praliō, tantō maius erit gaudium in triumpho.

A D P R I M U M ergo dicendum, quid contrarii quādoq; p̄ accidēt est cā contrarii, sicut frigidū q̄n̄que calefacit, ut dicitur in 8. Physicor. \* & similiter

tristitia per accidens est delectationis causa, in quantum sit per eam apprehensionis alicuius delectabilis.

AD SECUNDUM dicendum, quod tristia memorata, in quantum sunt tristia & delectabilibus contraria, non tantum delectationem, sed in quantum ab eis homo liberatur: & similiter memoria delectabilium ex eo, quod sunt amissae, potest causare tristitiam.

AD TERTIUM dicendum, quod odium est per accidentem potest esse causa amoris, prout si aliqui diligunt se, in quantum conuenient in odio unius & ciuidem.

## ARTICVLVS V.

Vtrum actiones aliorum sint nobis causa delectationis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod actiones aliorum non sint nobis causa delectationis causa. Causa delectationis est proprium bonum coniunctum: sed aliorum operationes non sunt nobis coniunctae, ergo non sunt nobis causa delectationis.

¶ 2 Prat. Operatio est proprium bonum operantis. si igitur operationes aliorum sunt nobis causa delectationis, pari ratione omnia alia bona aliorum erunt nobis delectationis causa: quod patet esse falsum.

¶ 3 Prat. Operatio est delectabilis, in quantum procedit ex habitu nobis innato, unde dicitur in 2. Eth.

\* q. signum generati habitus oportet accipere sicut ei opere delectationem. sed operationes aliorum non procedunt ex habitibus qui in nobis sunt, sed interdum ex habitibus qui sunt in operantibus. non ergo operationes aliorum sunt nobis delectabiles, sed ipsi operantibus.

SED CONTRA est, quod dicitur in secunda Canonica Iohannis. Gauisus sum ualde, quia inueni de filiis tuis ambulantes in ueritate.

RESPON. Dicendum, quod sicut iam dictum est, ad delectationem duo requiruntur. scilicet consecutio proprii boni, & cognitio proprii boni consecuti. Triplieiter ergo operatio alterius potest esse delectationis causa: Vno modo in quantum per operationem alicuius consequimur aliquod bonum, & secundum hoc operationes illorum, qui nobis aliquod bonum faciunt, sunt nobis delectabiles, quia bene pati a labore est delectabile. Alio modo in quantum per operationes aliorum efficiunt nobis aliqua cognitio uel aliqua estimatio proprii boni: & propter hoc homines delectantur in hoc quod laudatur, uel honorantur a multis, quia si per hoc accipiunt estimationem, in seipsis aliquod bonum esse: & quia ista estimatione fortissimamente ex testimonio bonorum & sapientium, i.e. in horum laudibus & honoribus homines magis delectantur. Et quia adulator est apprensus laudator, per hoc etiudationes quibusdam sunt delectabiles. Et quia amor est alicuius boni, & admiratio est alicuius magni, idcirco amari ab aliis & in admiratione haberet, est delectabile, in quantum per hoc fit homini estimatione proprii bonitatis uel magnitudinis, in quibus aliquis delectatur. Tertio modo, in quantum ipsa operationes aliorum si sunt bona, estimantur ut bonum proprium per uiam amoris, qui facit estimare amicum quasi eundem sibi: & propterodium, quod facit estimare bonum alterius esse sibi contrarium, efficit mala operatio inimici delectabilis. unde de 1. Corin. 13, quod charitas non gaudet super iniustitiae, congaudet autem ueritatem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod operatio alterius potest esse mihi coniuncta uel per effectum, sicut in primo modo: uel per apprehensionem, sicut in secundo modo: uel per affectionem, sicut in tertio modo,

A AD SECUNDUM dicendum, quod illa peedit quantum ad tertium modum: non autem quantum ad duos primos.

AD TERTIUM Dicendum, quod operationes aliorum etsi non procedant ex habitibus, qui in mesent, causant tamen in me aliquid delectabile, uel faciunt mihi estimationem sive apprehensionem proprii habitus, vel procedunt ex habitu illius, qui est unum mecum peramorem.

## ARTICVLVS VI.

Vtrum benefacere alteri sit causa delectationis.

B AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod benefacere alteri non sit causa delectationis causa. Delectatio non contumex ex consecutione proprii boni, sicut supra di ceterum est. sed benefacere non pertinet ad consecutionem proprii boni, sed magis ad emissionem ergo magis ut est causa delectationis.

¶ 2 Prat. Philos. dicit in 4. Eth. \* quod illiberalitas conatu ralior est hominibus, quam prodigalitas: sed ad prodigalitatem pertinet benefacere alios, ad illiberalitatem autem pertinet desistere a benefaciendo. cum ergo operatio connaturalis sit delectabilis unicuique, ut dicitur in 7. & 10. Eth. \* uidetur quod benefacere alios non sit causa delectationis.

¶ 3 Prat. Contraria effectus ex contrariis causis procedunt: sed quaedam quae pertinent ad malefacere, sunt naturaliter homini delectabilia, sicut uincere, redarguere, uel increpare alios, & etiam punire quantum ad iratos, ut dicit Philos. in 1. Rhet. ergo benefacere magis est causa tristitiae, quam delectationis.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in primo Politicorum. \* quod largiri & auxiliari amicis, aut extrancis, est delectabilissimum.

RESPON. Dicendum, quod hoc ipsum, quod est benefacere alteri, potest tripliciter esse delectationis causa. Vno modo per comparationem ad effectum, quod est bonum in altero constitutum, & secundum hoc, in quantum bonum alterius reputamus quasi nostrum bonum propter unionem amoris, delectamur in bono quod per nos fit alii, praecipue amicis sicut in bono proprio. Alio modo per comparationem ad finem: sicut cum aliquis per hoc quod alteri benefacit, sperat consequi aliquod bonum sibi ipsum, uel a Deo, uel a homine: spes autem delectationis est causa. Tertio modo per comparationem ad principium, & sic hoc, quod est benefacere alteri, potest esse delectabile, per comparationem ad triplex principium. Quorum unum est facultas benefaciendi: & secundum hoc benefacere alteri sit delectabile, in quantum per hoc fit homini quaedam imaginatio abundantis boni in seipso existentes, ex quo possit alii communicare: & ideo homines delectantur in filiis & operibus propriis, sicut quibus communicat proprium bonum. Aliud principium est habitus in clinans, secundum quem benefacere fit alicui con naturale, unde liberales delectabiliter dant alijs. Tertium principium est motuum, puta cum aliquis mouetur ab aliquo quem diligit, ad benefaciendum alicui; omnia enim que facimus, vel patimur propter amicum, delectabilia sunt, quia amor praecipua causa delectationis est.

AD PRIMUM ergo dicendum est, quod emissio, in quantum est iudicativa proprii boni, est delectabilis: sed in quantum euacuat proprium bonum, potest esse contristans, sicut quando est immoderata.

AD 11. Dicendum, quod prodigalitas habet immoderatam emissionem, quae repugnat naturae: & Prima Secunda S. Thomae.

K ideo